

CONSCIÈNCIA D'ARA
I, la setmana que ve:
Torna la necessària Nit de les Religions

Estils

PETITA TEOLOGIA DE LA LLENTITUD

Tolentino ens convida a explorar la llentitud, l'agraïment, el perdó, l'espera, l'art de cuidar i habitar, la perseverança, la compassió, l'alegria, el desig i l'art de no saber.

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

La veu s'escola entre les esclotxes dels murs. Murs cada vegada més alts, més fortificats, murs físics, sí, i també erigits dins dels imaginaris, de les mentalitats. Murs per espantar la por i que tenen l'efecte contrari: no deixar-la escapar, presos d'aquesta por que ens aïlla i perd. Les llàgrimes, com la veu, s'escolen per les esclotxes per anar a trobar l'altre, l'altre indefinit que es troba fora muralla. La veu i la llàgrima sovint esdevenen cançó punyent, tradició que neix de ben endins. Hi ha una condició que il·lustra aquest estat, la melancolia que ens fa oblidar el suposat mur entre plaer i dolor. La *saudade*, icona d'aquest sentiment d'intermitència on l'allunyament i la proximitat d'allò estimat fa més complex erigir murs.

El sacerdot catòlic i teòleg gal·lec Andrés Torres Queiruga va escriure: "La *saudade* rebutja tota interpretació estàtica i es mostra amb un dinamisme intrínsec orientat a les arrels mateixes de l'existir. Hi ha un progrés en profunditat i intensitat en la seva vivència, que explica molt bé la diversitat de les seves manifestacions literàries i aclareix la seva tendència a ocupar tota la vida psíquica de la persona que l'experimenta, sense cap límit concret, ja que la seva culminació coincideix amb la seva obertura a la Transcendència".

Singularitat

L'aspecte físic de Vrećo trenca el mur del gènere i el seu cant ens submergeix en l'enyor

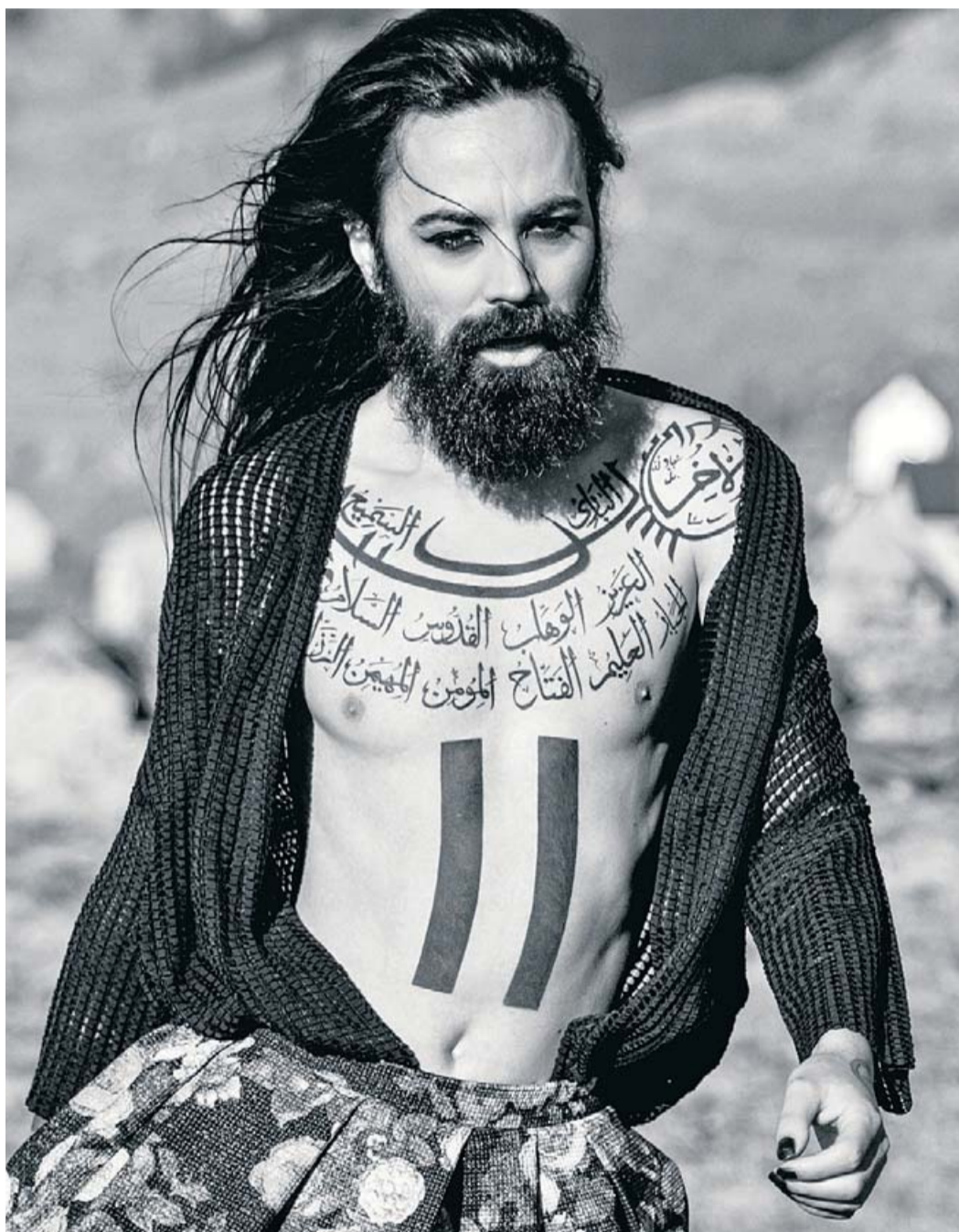
Si bé la *saudade* se sol situar en aquesta singularitat dels pobles de llengua portuguesa, i molts autors han insistit, en va, en l'origen llatí d'aquest terme, la seva etimologia ens parla d'una altra història que també trenca murs. *Saudade* prové de l'àrab *sawda* (negre) en referència a un dels quatre humors definits per la medicina antiga per classificar les emocions humanes. Aquesta bilis negra correspondria a la melancolia, terme grec (*melan kholé*) que significa precisament això, i que ens remet de nou a un altre trencament de murs entre el pensament grec i la gran influència i admiració que va provocar en el món islàmic medieval.

Aquesta *saudade* que va fertilitzar en terres portugueses també ho va fer en l'extrem oposat d'Europa, als Balcanes, i l'estil de música tradicional de Bòsnia, la música *sevdah* (pronunciat *seuda*) tan arrelada i popular, rep el seu nom d'aquest mateix sentiment considerat ja per Hipòcrates com una malaltia.

Malalts de què? D'enyor, d'amor, de copsar els murs existents i que només les llàgrimes i el fil trencat del cant poden escolar-s'hi. Nostàlgia existencial i que en la mística s'identifica amb aquesta pèrdua de l'origen

Božo Vrećo: la veu que trenca murs

Des de Sarajevo, el cantant aconsegueix trencar prejudicis religiosos, ètnics i de gènere

diví, lament que és ahora esperança de retrobament i que transcendeix qualsevol mur. La poesia sufi centrada en els cants a l'Estimat reflecteix aquest anhel espiritual que també es veu representat per l'amor carnal i terrenal. Qui ho canta, plora i fa plorar, diluint, de nou, un altre mur.

Sarajevo, llar de Vrećo

Caminar per Sarajevo és nedar per la *saudade*. I escoltar el cant de Božo Vrećo és submergir-se –per sempre?– en les profunditats d'aquest

Fotograma del videoclip Pustinja, de Božo Vrećo.

enyor foll que fa trontollar murs interiors i exteriors. El seu aspecte físic ja trenca el mur del gènere, on *travesti*, com a vegades l'ha definit la premsa estrangera, no s'ajusta a una personalitat que trenca amb la dualitat home/dona per situar-se en un intermèdi, espai sincer on aquesta figura d'èxit als Balcanes ha sabut encaixar en el no sempre fàcil camp de la música tradicional.

Nascut l'any 1983 a Foca, ciutat que després de l'última guerra pertany a la República Srpska, orfe de pa-

re des dels cinc anys i amb una mare pintora i amant de l'art, Vrećo viu en un Sarajevo que s'esforça per lluir tot i unes ferides bèl·liques gens fàcils de tancar. El seu cant, aquesta veu classificada d'àngelica, ajuda a sanar aquestes ferides en una regió dividida i emmurallada des de fa vint anys, i on els seus concerts tenen la mateixa bona rebuda a Bòsnia i Hercegovina que a les veïnes Croàcia, Sèrbia o Montenegro, un fet poc habitual per a un cantant de cançó tradicional bòsnia amb nacionalitat sèrbia. La *sevdalinka* o música *sevdah*, inseparable de la cultura de Bòsnia, té una alta elaboració emocional que la fa ineludible, fins i tot per als que desconeixen l'idioma. I els clàssics diàlegs entre homes i dones de les cançons permet a Vrećo trencar rols i fer-les encara més completes.

Identitat en construcció

Tampoc són habituals els seus vestits llargs que a vegades recorden als dervixos que no fa tant encara lloaven Déu en aquelles terres fent giravoltar les seves faldilles. O els seus ulls pintats de negre, en la tradició oriental dels homes que es perfilen les parpelles amb *kohl*, maquillatge negre fet de galena molta. Tot això per dir que Božo Vrećo no es disfressa, no construeix un personatge per als seus espectacles aliè al Božo casolà, sinó que ens ofereix una identitat que beu del passat i la tradició i que recull tot aquest llegat cultural per construir-se fora muralles i amb una profunditat de mirada que fa esvaïr estereotips. Persona profundament religiosa, la seva pell és també un llenç tatuat de l'herència interreligiosa d'aquella zona empeltada de judaisme, cristianisme (catòlic i ortodox) i d'islam. El seu pit, per exemple, recorda un dels sostres interiors de les nombroses mesquites de la ciutat, decorades amb bells arabescos i cal·ligrafies. L'estigma on es podria haver reclòs Vrećo, el victimisme per viure al marge d'una moral encarcerada, són també espais emmurallats que ha sabut trencar per presentar-se als escenaris tal com és i fer callar mirades de recel o comentaris misògins amb uns cants, de veu impressionant, que van a l'arrel.

Poder

La seva música ajuda a sanar les ferides d'una regió dividida des de fa vint anys

Una altra cantant famosa de música *sevdah*, Amira Medunjanin, explica que quan era petita, al Sarajevo de la dècada de 1980, la gent deixava les portes obertes i per tot arreu podies escoltar *sevdalinka*. Potser avui, passejant per Sarajevo, les portes ja no estiguin obertes, però des dels nombrosos bars i terrasses que omplen els carrers podem escoltar les ràdios emetent els últims èxits de la mateixa Medunjanin, o del nostre Božo Vrećo, barrejats amb els cants dels muetzens i les campanes de les esglésies. *Saudade* en estat pur. ■